

XX. PÜSPÖKI JELENTÉS

1941. november 20.

Ravasz László Kapi Béla evangélikus püspökkel 1941-ben –
„Kapi Béla elibénk állítja az evangéliumi pásztornak
tisztéletreméltó alakját, úgy amint az Isten kegyelméből
benne e nemzedékre példaadó fényel megvalósult.”

Nagyméltóságú Főgondnok Úr!
Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Nagy dátumok

1921-ben, püspöki szolgálatom első hetében, utam a szerb megszállás alól frissen felszabadult baranyai gyülekezetekbe vezetett. Húsz év múlva püspöki jelentésemet azzal az örvendező hálaadással kezdhetem, hogy egyházkerületünk idegen megszállás alatt lévő *déli részei felszabadultak*. Hazajött 34 ezer református lélek, közülük 22 ezer ősi magyar, 12 ezer pfalzi német település. Bár még a zsinat a visszacsatolás művét nem hajtotta végre s így az idegen uralom alatt kifejlődött egyházi szervezet fenn áll, már megkezdődött a teljes lelki egységből fakadó új berendezkedés, csupán német atyánkfiaival vannak még elvi szempontból el nem intézett kérdéseink. Felhasználom ezt az alkalmat arra, hogy a dunamelléki egyházkerület kifejezze elismerését, csodálatát ottani testvéreink hősiességére és küzdelmére iránt. Újra visszatérünk ahhoz az igéhez, amellyel 1922-iki kerületi közgyűlésünk köszöntötte az alsóbaranyai-, bács-szlavóniai egyházmegye üresen maradt székeinek idegen országban sanyargó gazdáit: „Tudom a Te dolgaidat és a Te fáradságodat és türesemet és hogy a gonoszokat nem szenvedheted és terhet viseltél és béketűrő vagy és az én nevemért fáradozol és nem fáradtál el.” Húsz évi küzdelem után ma még kedves vendégként itt ül közöttünk a délvidéki református egyház elnöksége *Ágoston* Sándor püspök és *Kurcz* Henrik főgondnok, akiket atyaiúi szeretettel ölelünk át s a dunamelléki egyházkerület velük együtt vallja: Egyedül Istené a dicsőség!

Most 150 esztendeje annak, hogy Széchenyi István megszületett. A történelmi nagyság két elemből tevődik össze. Magva az egyéniség, burka az a szemlélet, amilyennek a nagy egyéniséget későbbi nemzedékek látják. Hogy függ e két tényező össze, örök titok marad. De kétségtelen, hogy a nagy egyéniség jövődőt alakít s a jövődő korok egy-egy nagy egyéniségben vallanak magukról, hitükről, céljaikról, ezzel eszményeiket egy kissé magukhoz szabják. Az utókor épen úgy mintázza a hőst, mint a hős saját korát, vagy az utána következőket. Széchenyi Istvánban különösen az *existenciális profétizmust* becsüljük nagyra. Azt, hogy a magyar lélek velejét, substanciáját pillantotta meg. Ezt akarta különbbé tenni; minőségbeli forradalmat kívánt s a *különb magyarság* létparancsát hirdette. Ez a különb magyarság szellemi és erkölcsi erőknél a kifejtése és a megnevesítése. A szó legnemesebb értelmében vett műveltség, mert az anyagi világ erőinek e szellemi érték szolgálatába való felhasználását és átszervezését követeli. Teljes és egész, mert a létre és összes következményeire vonatkozik, rendszeres, mert a részről halad az egészre, ezért nem vész el a részletekben s egységes alap gondolatát egyoldalúsággá nem csenevészíti. Széchenyi István a kálvinizmussal különösképen nem foglalkozott, de nagyra értékelte a kálvinisták ősi és tiszta magyarságát. Hivatásérzete olyan erős volt, hogy naplóiból sokszor a predestináció megsejtése érzik. Alapjában hívő ember volt, bár egyházasnak nem mondható s a világnézetek roppant vízváltásztóinak gerincén állva, meg lehet ismerni benne a felvilágosodott embert és romantikust, – de azért megmarad örökre hívő magyarnak. Mi úgy érezzük, hogy erkölcsi tanításaiban, életformájában s általában véve abban a műveltségi formában, amelyet meg akart valósítani, nyugati eszmények hatása alatt állott és ezek a nyugati műveltségeszmények és életformák az evangéliumi keresztyénség és a reformáció szellemével átítatott germán műveltség talajáról sarjadtak.

Meg kell emlékeznünk arról, hogy az idén volt százötven esztendeje az 1790-91-iki XXVI. t. c. meghozatalának. Ezt a törvénycikket életben lévő egyházi törvényünk ma is alaptörvényként idézi s az egyház és állam viszonyának modern kialakulásához kiinduló pontul szolgál. Kimondja, hogy a békekötések becikkelyezett vallásügyi megállapodásai élő jog. Kimondja az evangéliumi egyházakra

a teljes vallásszabadságot, biztosítja az iskoláztatás jogát, megadja a lehetőséget arra, hogy saját magunk igazgassuk magunkat és minden ezután időre biztosítja az egyház sáfári önállóságát és hitelét: a reá, mint „fidelis manus”¹-ra bízott alapítványok és adományok kezelését s azt érintetlenül kezünkbe hagyja. Egyébként a törvényen még érezhető a lassanként szétomló barokk világnak szellemisége, mely a protestantizmusban még törvényes szektát lát, elismertetését kényszerűségből vállalja s a katolikus egyház államjogi kiváltságait védeni kívánja. De másfélszázados állandó erőfeszítést kíván elintézni azzal, hogy teljes határozottsággal kiemeli: e törvény és hozzá hasonló törvények meghozatala ellen „a papságnak és katolikus világi urak valamely részének ellenmondása nem állhat ellen, sőt örökre semmi erővel nem bír. („Contradictionibus dominorum cleri, et alicuius partis secularium catholicorum non obstantibus, immo iisdem in perpetuum nullum vigorem habentibus.”) Az 1791: XXVI. törvénycikk vallásügyi rendelkezéseinek hiányait, fogyatkozásait a későbbi törvényalkotás kípótolta és megigazította. Bármely nagy jelentőséget tulajdonítsunk is a tételes törvényeknek, mint a nemzet világosan kifejezett és szentesített akaratának, mégis tudnunk kell, hogy nem a törvények szülik a lelket, hanem maguk a törvények is lélekből születnek. Inkább következményeik, mint előzmények. Az a közhíletes a fontos, amely a törvényeket létrehozza. A lélek nélküli törvény holt betű: ha a törvényből kihal az ihlető lélek, meghal a törvény is. S ha az ihlető lélek elég erős, mindig meg tudja teremteni azt a törvényt, amelyben a közszellem medret ás magának. Ezért egyházak számára még a törvény sem ad végső menedéket, egyedül az a Lélek, amely benne él s mint Istennek a lelke felüláll törvényen és időn.

A múltból a jelenbe lépve át, felidézem az ideai nagy elemi csapás emlékezetét. Az árvíz s a nyomában fellépő talajvizek szörnyű pusztítást végeztek a nemzet vagyonában és jövedelmében. Fájdalom, ez a pusztítás az ország közepén, a Duna és a Tisza közén letelepedett színmagyar népet érte. Távol áll tőlem vádolni vagy tanácsokat adni, én csak a testvéri részvétnek és a magyar sors tudatának akarok kifejezést adni, hogy ezzel is figyelmeztessenek mindenkit, milyen nehéz, milyen komoly és milyen nagy dolog magyar embernek lenni. A szörnyű ár gátostromló perceiben együtt reszkettem és imádkoztam dunamenti atyámfiaival. Mihelyt lehetett, felkerestem őket s húsvét második napján a solti templomban együtt imádkoztunk és járultunk az Úr szent asztalához. Meglátogattam a dunavecsei és apostagi gyülekezetet is, meghallgattam panaszaikat és illetékes helyen közvetítettem kéréseiket. Csak a solti egyházmegye lakosságának kárát több, mint négy millió pengőre becsüli az esperes. Hát még a többi fel nem becsült, talán ma még fel sem becsülhető veszteség! De ebben a nagy veszedelemben a magyar fajtanak megint olyan kiváló tulajdonságai nyilvánultak meg, a bátorság, a nyugalom, a bizalom, a kölcsönös segítség és a törhetetlen életakarát, amelyek a roppant veszteség súlya alatt is vigasztalnak, biztatnak és felemelnek, mint ahogy a zsoltáriró mondja: „A sötétség is világosság lesz körülöttünk.” El kell mondanom, hogy a veszély perceiben a szomszédos gyülekezetek, maguk is árvízzel sújtva, szekérszámra, vasúti kocsirakományban küldtek élelmet és meleg ruhát a hajlékaikból kiöntött s jeges árban menekülő atyafiaik számára. Egyházkerületünk aranykönyvébe bele kívánkozik Dab, Dömsöd, Dunapataj, Foktő, Fülöpszállás, Kiskunlacháza, Majosháza, Szigetszentmiklós népe. Több mint 20.000 pengőt tesz ki az a gyors segítség, amelyet ők nyújtottak. Különösen is ki kell emelnem a budapesti gyülekezet kebelében megindult gyűjtési munkát, amelyből több, mint 7.468 pengő jutott az árvíz-károsultaknak. Vegyük ehhez azt, hogy a magyar református egyházban összegyűlt 56.235.46 pengő árvízsegélyből annak körülbelül egynegyede a Dunamellékre esik, tehát ennek az egyházkerületnek észrevétlen szeretetadománya az árvízveszedelem alkalmából felülhaladja a negyvenezer pengőt.

¹ hűséges kéz

Ennek az évnek a történetéhez tartozik az is, hogy a bukovinai székely telepések hazakerültek. 176 esztendővel ezelőtt Bucow² császári generális Mária Terézia áldásos uralkodása alatt űzte ki őket ma-défalvi siculicidium után Bukovinába. Volt egy református raj is közöttük: Andrásfalva. Azóta vadidegen országban, a legfárasztóbb gyarmati árvaságban megtartották nyelvüket, szokásaikat, hitüket és magyarságukat. Most a fenyegető orosz árnyék elől hazamenekültek. Bácskában adott nekik a magyar állam istenáldotta földet, cserepes hajlékot, soknak még gazdasági felszerelést is. Siettem meglátogatni őket, hogy helyzetükről tájékozódjam. A telepítés maga mesteri igazgatási munka. De gyorsan kellett cselekedni, mert az idő sürgetett s ezért nem lehetett megcsinálni, hogy Andrásfalva község együtt maradjon és együtt plántáltassék el. Nem lehetett megőrizni a falu ősi társadalmi alkatát sem s ami a legnagyobb baj, nincsen református iskolájuk ezeknek az embereknek, akik Mária Terézia óta a mai napig osztrák és román főhatalom alatt református iskolájukat meg tudták tartani. Bármilyen elismeréssel, sőt dicsőretekkel kell adóznunk Bonczos Miklós államtitkár úrnak és Horváth József tábornok úrnak, akik a székely telepítést gyorsan, bátran, talpra-esetten végrehajtották, – valóban egy olyan tett, amely a nemzet életképességéről és kezdeményezéséről tanúskodik, – mégis hangsúlyoznom kell, hogy az andrásfalvi székelyek ügye elintézve még nincs. Ennek a népnek kell templom és iskola, kell lelkesítő föld és lelkesítő lakás és kell történelmi egységének és egyéniségének helyreállítása. Különösképpen kell gondoskodnunk a telepítés közben szétszóródott népelemek további pásztorlásáról. Ügyük tehát megoldva még nincs s az áttelepítés befejezése még csak kezdete egy további felelős munkának, amelynek az a célja, hogy az áttelepített nép közösség meggyökerezzen, felfrissüljön s az áldott hazai földben új virágzásba boruljon.

Halottak

Az egész nemzet gyászja kísérte utolsó útjára gróf *Teleki Pál* miniszterelnököt. Titokkal ment el közülünk, mint annyi nagy magyar; nem a mi feladatunk fejtegetni ezt a titkot s feleletet adni a miértre. Érezzük, hogy ennek így kellett lennie, mert az események végzettszerű fordulása *Teleki Pál* lelki tényezőivel, a fokozott felelősségérzettel, a becsület és adott szó szentségéről vallott rendkívül magas fogalmaival, testi erejének felőrlése után bekövetkezett fáradtságával s azzal a fiatalos, hősies, romantikus hajlamával, amely őt már gyermekkorában önfeláldozásra és mártíriumra készítette, olyan találkozási pontot adott, hogy annak a lövésnek el kellett dördülnie. Azért ez a halál szent mag, amelynek kalászeit egy boldogabb nemzedék látja meg. Mélyen meghajlunk Isten örök rendelése előtt s lelkünk minden rokonszenvét kifejezve a nagy bizonyoságtévő iránt, magunkat, életünket, minden igaz lelkű vezetőnket Isten gondviselő irgalmába ajánljuk.

Nemzeti veszteség volt az ország két főbírájának halála is. Ez a két halál a dunamelléki egyházkerület tanácsbírói karát fosztotta meg két kimagasló egyéniségtől. *Puky Endre* ment el először, a közigazgatási bíróság nyugalmazott elnöke, egykori külügyminiszter, a református egyházi közélet hűségese, ősz bajnoka. Egyéniségében különösen nagyra tartottuk azt a tulajdonságát, hogy a legnehezebb közéleti elfoglaltság mellett is tudott időt szentelni egyháza sokszor aprólékos és kicsiny ügyei számára is. A fiúi hűség és nemesség előkelő képe volt ő, midőn lelki édesanyját, az anyaszentegyházat különös gyöngédséggel gondozta és szolgált. Magát adta egész szívvel s ez volt szolgálatának erkölcsi ércalapja.

Juhász Andor az ország legelső bírája volt. Abban a székben, amelyet ő betöltött, századok óta az első református ember. Vitán felül álló nagyságai mellett bizonyít, hogy minden becsületes magyar ember az ő kúriai elnökségét tartotta az egyedül természetes és egyedül igazságos megoldásnak. Egyé-

² helyesen: Buccow

niségének példátlan tárgyilagosságára vet világot, hogy ő a legmagasabb bírói székben egyházának hű és munkás fia maradt anélkül, hogy szolgálatát korlátoznia kellett volna, vagy ez bírói pártatlanságába vetett közbizalmat érintette volna. Sokszor éreztünk hálát iránta, tanácsainak bölcseségéért, kristálytisztaságáért és a belőle áradó jóakaratéért. De legnagyobb ajándék mindnyájunkra nézve nagy és jó egyéniségének felemelő ténye. Természetes mozdulattal, magától értetődően, őszinte szerénységgel ajándékozott meg vele s nem akarta, hogy észre vegyék: ez az ajándék mekkora értékkel gyarapította a magyar kálvinizmus erkölcsi és szellemi birtokállományát, századok roppant tereibe benyúló erkölcsi latifundiumunk³ méreteit.

Pár nappal ezelőtt kísértük utolsó útjára Farkas István tiszáninneri püspököt. Feltétlen és szenvedélyes magyarsága, a magyar földműves népnek szinte bálványozása, a paraszti sorsnak és életformának romantikus szemlélete és mély erkölcsi megbecsülése volt az ő szolgálatának alappillére. Hirtelen fellobbanó kedélye, tiszta lángban magasra csapó lelkesedése a pillanatok exponensévé⁴ tette. Nem kímélte az életét, az egészségét, mikor az egyházáról volt szó. Mikor az evangéliumot hirdette, a lakodalmas vőfély vidámságával hívogatott; mikor halottat gyászoltunk, ő volt a legfájdalmasabb siratónk; haragjában Illés felháborodása tüzelt s mikor a hatalommal állott szemben, fejtartása a gályarabokéra emlékeztetett. Lehet, hogy a dolgokat másképpen ítélte meg, mint sokan közülünk, de úgy ahogy volt, kedélyének állandó hullámzásaival, kicsorduló jóakarásával, szent hevüléseivel és kurucos lírájával a magyar embernek, a református prédikátornak, a mai közéleti vezetőknek, illetve mindezek egyik igen rokonszenves típusának felejthetetlen kifejezője volt.

A tavasszal költözött el tőlünk *Forgács Gyula* skót missziói lelkész. Már fiatalon belekerült az egyház ébredési mozgalmaiba s e mozgalomnak hamar számottevő tagja, később egyik szervezője és vezetője, azután legjelentősebb elméletirója s végül visszahúzódottságában is példaadó mestere volt. Lelki indulása a skót egyház ihletése alatt történt s ennek az egyháznak szolgálatában érte őt a halál. Közben a péceli gyülekezet megmunkálásával egyik legelső és legjelentősebb példáját adta az öntudatos és elvi alapon nyugvó magyar református gyülekezetszervezésnek. Mint a sárospataki egyházközség lelképásztora és a főiskola lelkésze, rendkívüli erőfeszítéssel próbálta meg a magyar református lelki ébredés elveit egy ősi hagyományos gyülekezeti életre és egy öntudatos teológiai felfogásban sokszor másképpen gondolkozó főiskolára alkalmazni. A vállalkozás túlságosan igénybe vette erőit s így ájtott a skót misszió pompásan kialakított és a százados gyakorlat által kicsiszolt módszerű munkájába. A skót és a magyar egyház közötti kapcsolatnak egyik legfontosabb tényezője volt az a rokonszeny, amellyel őt fogadták odaát és az a bizalom, amellyel mi itt körülvevők. A dunamelléki egyházkerület egykori jegyzőjét siratja benne s nem felejt el, hogy *Forgács Gyula* dunamelléki mesterek tanítványa volt s mikor ő is nemzedékének egyik tanítómestere lett: elsősorban a Dunamellék járt hozzá iskolába.

Búcsúzás

Az idén már nem látjuk az egyházkerület alkotó tagjai között legidősebb gondnokunkat *Huszár Dezsőt*. Alig volt fájdalmasabb búcsú, mint amelyben *Vértessalja* köszönt el tőle s ő elvált *Vértessaljától*. *Huszár Dezsőt* Isten azzal áldotta meg, hogy az emberek szívét meg tudja nyerni, mindenki a szó nemes értelmében barátjának érezze s szívből jövő rokonszenvet tápláljon iránta, ősi nemzetsége díszje volt a magyarságnak és egyházunknak. Ő, a maga egyéniségében, mint egy nagyszerű könyv befejező sum-

³ itt: birtokunk, tulajdonunk

⁴ képviselőjévé

mája, még egyszer összefoglalta nemzetségének, osztályának, fajtájának minden okos, kedves vonását, hasznos tulajdonságát. Előkelő gondolkodása, önzetlen odaadása, az eszmények iránti hűsége, az emberek iránti jósága, a nehézségek megoldásában páratlan ügyessége, a helyzet áttekintésében és észrevétlen irányításában megmutatott bölcsesége, lényének az a született jellemvonása, hogy az embereket meg tudta nyerni, összefogni és a szeretet észrevétlen ihletésével kormányozni és vezetni: egyenként és összesen hozzájárult ahhoz, hogy Vértesalján tekintélye páratlan volt, óhajtását parancsnak vették s jelenlétét nagy ajándéknak érezték. Tudjuk, hogy milyen lelki fájdalom volt annak az oka, hogy ő elköszönt attól a környezettől, ahol őt annyira szerették. Akarata előtt meghajolva, szívből kérjük Istent, még sokáig tartsa meg őt, hogy legyen kinek elmondanunk: mennyire szeretjük s milyen jó, ha ő közöttünk van.

Tavaly decemberben előrehaladott korára való hivatkozással letette tisztségét *Mándy Sámuel* baranyai gondnok úr is. 35 éves egyházi közszolgálat és 17 esztendei gondnoki munka után elköszönt attól a társaságtól, ahol őt mindenki a legnagyobb tisztelettel, megbecsüléssel és teljes bizalommal vette körül. *Mándy Sámuel*, mint baranyai gondnok az egész egyházmegyének, minden egyházközségnek, sőt még az egyházi tisztviselők jogos és igazságos magánügyeinek is bátor védelmezője, nagyszúlyú támogatója és tiszteletet ébresztő képviselője volt. Az egyházkerület bizottságaiban, tanácsuléseiben, gondnoki és esperesi értekezleteken kiváló bölcseséggel, előkelő gondolkozással s páratlan gyakorlati szakismerettel adta meg a maga tanácsait, sokszor igen nehéz kérdésekben, főképen gazdasági, pénzügyi és vagyoni ügyekben. Minden forgolódásában maga volt a megbízhatóság, a függetlenség, az őszinteség és jóakarát. Nagyon fájlaljuk távozását s szolgálatának kedves emlékét mind magunk, mind a baranyai egyházmegye szívünkbe zárjuk. Az utóbbi helyen szolgálatának jóemlékezetét külsőképen is megőrökíti az a 170 katasztrális holdat kitevő, nagyszerű gazdasági épületekkel ellátott és kitűnő karban lévő, rinyahosszúfalusi birtoktest is, amelyet ő családjával egyetértően örök alapítványul a baranyai egyházmegyének adományozott.

Fájdalommal vettük tudomásul, hogy *Neményi Imre* a Baár-Madas igazgatótanácsának elnöke tisztségéről lemondott. Mint elnök 1935. év óta áll a Baár-Madas leánynevelő intézetnek az élén. Mint egykori vallás- és közoktatásügyi minisztériumi államtitkár ez állás betöltésére rendkívüli képességeket és tapasztalatokat hozott. Magam is sokszor láttam, hogy nagyszerű tudását, rendkívüli szakértelmét, bámulatosszorgalmát és szelíd formában nyilvánuló, de hajthatatlanul szívós erélyét milyen odaadással szentelte a Baár-Madas leánynevelő intézet szolgálatára. Szolgálatának nagy értékét megbecsüljük, nem feledjük el s őt hálánkról és nagyrabecsülésünkről biztosítjuk.

Az egyházkerület tisztviselői karában két fontos változás történt. *Dr. Fromm Lajos* ügyész úr és *Ferenczy Károly* vagyongazdálkodó úr előrehaladott életkorukra és megrendült egészségükre való hivatkozással állásukról lemondottak és szükségessé válik munkakörüknek új emberekkel való betöltése. Az egyházkerület a tárgysorozat megfelelő pontjánál foglalkozik kérésükkel. Most itt azonban becsüljük meg és köszönjük meg e két derék tisztviselőnek munkáját. *Dr. Fromm Lajos* 1921-ben foglalta el az egyházkerületi ügyészi állást. Nagytekintélyű és keresett ügyvédi irodájának vezetése mellett odaadó hűséggel és pontossággal intézte az egyházkerület jogügyi adminisztrációját és látta el az egyházi igazságszolgáltatás által az egyházkerületi ügyészi tisztvé tett kötelességeket. Hányszor gyönyörködtünk finom jogi fejtegetéseiben, mennyi erkölcsi és anyagi sikert jelentett az egyházkerületnek világi bíróságok előtt folytatott pereiben az ő pontos, megfontolt, nagy tudásra támaszkodó, szerényen előadott, de tiszteletet parancsoló s végeredményben sokszor perdöntő ügyvédi felfogása. Mikor eltávozik közülünk, megszorítjuk a kezét s biztosítjuk őt a dunamelléki egyházkerület nagyrabecsüléséről és hálájáról.

Ugyanilyen érzésekkel veszünk búcsút Ferenczy Károlytól is. Őt Darányi Ignác főgondnok úr hozta egyházkerületünkhöz. Mint gazdasági tanítóképzőintézeti igazgató korábban nyugalmaztatta magát, hogy egész erejével és idejével az egyházkerületi vagyongazdálkodás szolgálatába álljon. Kiváló szakértelméhez nagy gyakorlati tapasztalat járult, ezt kiegészítette páratlan szorgalma, lelkiismeretessége és pontossága. Az egyházkerület elhanyagolt vagyongazdálkodását gyökeres munkába vette. Kicsérélte a bérlőket, megjavíttatta a szerződéseket, felfokozta a birtokok jövedelmezőségét, tisztázta a vagyoni jogi és adóügyi kérdéseket, pótolta és kifejlesztette az egyházkerület vagyongazdálkodási igazgatását. Mindezek felett pedig a fokozott jövedelmekből minél többet igyekezett a birtokok többjévedelmezősége érdekében beruházni s ennek a törekvésnek köszönhetjük, hogy a dunamelléki egyházkerület birtokainak épületei húsz év alatt majdnem mind megújultak. A jó munka tiszta öntudatával távozik tőlünk, sajnálatosan megroppant egészségének halasztást nem tűrő parancsára. Mi hálával és elismeréssel bocsátjuk el őt és azt kérjük Istentől, hogy a pihenés mielőbb egészségének teljes helyreállításához vezessen s minél tovább számíthassuk őt barátaink, tanácsadóink és szükség esetén segítőink közé.

Nemzedékek jönnek, nemzedékek mennek. A megüresedett helyekre új kormányosok és parancsnokok állanak. Bizalommal és szeretettel köszöntjük a vértesszéki gondnoki székben *dr. Szüts* Gedeon atyánkfiait a nevezett egyházmegye évtizedeken át kiváló ügyészét és tanácsbíráját. Egyházmegyéjével egészen összenőtt, rokonszenves egyéniségét mindenki tiszteli és szereti. Ehhez a bizalomhoz, amely őt körülveszi, mindnyájunk bizalma és jóreménye párosul. Isten hozta a hagyományos coadiutori⁵ székbe.

A baranyai egyházmegye gondnoka *Fáy* István m. kir. titkos tanácsos, közoktatásügyi államtitkár lett. Ősi nemzetsége, eddigi kiváló szolgálata, az államtitkári székben mindnyájunk nagyrabecsülésétől és elismerésétől kísért forgolódása, mindenekfelett pedig nemes gondolkozása, magas műveltsége, bibliai hite s egész szellemisége azzal biztat, hogy szolgálatán Isten után sok áldás leend.

Legközelebbi munkatársaink életében kedves alkalmak adódnak arra, hogy őket szeretettel köszöntsük. Köszöntjük *Szász* Lajos pestkörnyéki gondnokot titkos tanácsossá történt kinevezése alkalmából, *Imre* Sándor tanácsbírókat abból az alkalomból, hogy a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem rektorává választotta. Kiváló igazgatónk, *Ványi* Ferencet az a kitérítés érte, hogy a Kormányzó Úr tanügyi főtanácsossá nevezte ki. *Jóó* Gyula egyházkerületi világi főjegyzőnek a Kormányzó Úr egyetemi nyilvános rendes tanári címet adományozott.

Itt adunk hálát Istennek azért, hogy *dr. Kováts* J. István lelkes főjegyzőnk súlyos műtétet járó betegségében megőrizte, egészségét és munkaerejét tökéletesen helyreállította, nagy szolgálatának folytatására újra elbocsátotta. Köszöntjük *Szabó* Imrét abból az alkalomból, hogy most tölti be esperessé választásának 10-ik esztendejét. Ez a 10 esztendő bizonyossága az ő elhivatottságának és nagy ajándéka-
nak, mindenek felett azonban Isten kegyelmének, ki szabadon használ fel céljaira.

Nem volna teljes ez a beszámoló, ha egyházunk falain kívül két kimagasló lelkipásztori egyéniségről nem emlékeznénk meg. Az egyik *Raffay* Sándor, aki az idén ünnepli lelkésszé szentelésének 50. esztendejét. Köszöntsük szívből a bányakerületi evangélikus egyházkerület erőslelkű és erőskezű püspökét, az evangélikus lelkészegyesület elnökét, a magyar Biblia egyik fordítóját s kívánjuk életére Isten áldását. A református egyház épen azért, mert magas fogalmai vannak a lelkipásztori szolgálatról, tisztelettel tekint fel *Kapi* Béla nagy pásztori egyéniségére abból az alkalomból, hogy az idén tölti be püspöki szolgálatának 25. évét. Egyházkerületem nevében kerületi közgyűlésükön üdvözöltem,

⁵ püspök, esperes melletti segítő

igaz, hogy csak írásban, de el kell mondanom itt is, hogy Kapi Bélának Magyarországon minden igazi lelkipásztor tartozik annyival, amennyivel a komoly próbálkozó adós annak, akinek a komoly próbálkozás kivételesen sikerült. Kapi Béla elibénk állítja az evangéliumi pásztornak tiszteletreméltó alakját, úgy amint az Isten kegyelméből benne e nemzedékre példaadó fényel megvalósult. Theológiájának tudományos módszerrel felépített hitvallásos világképe, amint rendszerbe illeszti egyetemes és humanista műveltségének adatait, dinamikus erővel szolgálja igehirdetése és pásztorokodása nagy missziói munkáját, amelyet hívei között végez ugyan, de minden jó magyar emberre érvényesen és áldásosan. Mindezt kiegészíti lelkipásztori életének tisztasága, családi életének melegsége, belső világának derűje, szenvedések között győzedelmeskedő alázatos, élő hite. Azt kell mondanom neki is, amit egyszer egy együgyű alvernoi pásztor mondott Assisi Ferencnek: Oh maradj sokáig annak, aki vagy!

A háborús helyzet

Amíg mi itt békés fedelünk alatt anyaszentegyházunk jövőjéről tanácskozunk, az orosz síkságon a világtörténelem legnagyobb csatájában eldől, lesz-e ezen a földön kultúra, van-e hely Krisztus anyaszentegyháza számára s meg adatik-e nekünk, hogy halhatatlan lelkekhez méltó életet éljünk. A mi fiaink is ott küzdenek ebben az óriási harcban. Nem lehet ma Magyarországon hajlék, amelynek nincs egy láthatatlan vendége, asztal, amelynél ne legyen egy üres teríték egy távollévő számára, gyűlés és összejövetel, ahol meg ne említsenek egy láthatatlan jelenvoltat, komoly tanácskozás, amelynek ne legyen egy nem érzékelhető tanúja. Ez a magyar honvéd. Mindegy, hogy vezérezredes, vagy közkatona, nekünk egyformán drága. Győzelméhez Magyarország sorsa fűződik.

Meg kell állapítanunk, hogy bár Isten különös kegyelméből a háborúból eddig kevés részt vettünk, hatása azért élénken érezhető. Nincs meg a tömegeknek az a templomba tódulása, ami a világháború kitörését jellemezte, és a templomtól való rendszeres elhúzóódása sem, ami a háború végének közeledtét jelentette. Ehelyett inkább azt látjuk, hogy a lelkek egy kissé megkeményedtek, egyfelől bizalmatlanok, másfelől nyugtalanok s mélységeiben kikutathatatlan érzések és gondolatok hullámzanak. Sok bölcsesség és finom lelki érzékenység kell ahhoz, hogy ide-oda ne hajoljunk, a különböző és idegen tudományok szelére, hanem megmaradjunk az egy szükséges dolog mellett. Még több bátorság és erkölcsi függetlenség kell ahhoz, hogy történelmünkben és önmagunkban megtaláljuk azokat az erőket és tulajdonságokat, amelyeknek továbbfejlesztése kitermeli a különb magyart, azt, amelyből egy új felér száz régivel.

A helyzet nyomasztó voltát érezzük az igazgatásban is. A kivételes állapot lehetetlenné teszi a bírálatot, vélemény nyilvánításra és közakarat kialakítására nincs alkalom: ennél fogva irtózatossá válik a felelősség háru a kormányzatra. El kell mondanunk, hogy az igazgatás tenger nehézséggel küzd. Ügyes-bajos, jogkereső emberek nagyon lassan jutnak igazságukhoz. Közigazgatásunkban még mindig sok a régi kovász. A közhivatalok inkább azt szeretik kidomborítani, hogy impériumot gyakorolnak, mint azt, hogy honfitársaikat szolgálják. Nem tudják elérni azt a célt, hogy rokonszenvenné tegyék az államhatalmat. Sokhelyt az igazgatási munka kezd olyan öncélúvá lenni, mint a kultuszcsелеkmény, mintha az emberek születnének azért, hogy igazgassák őket és nem az igazgatás született volna meg azért, hogy az embereknek tegyen szolgálatot. A bürokrácia szüli a protekciót s a protekció a forradalmat.

Anyagiakban a háború hatását főképp intézményeink és készpénzfizetésből élő alkalmazottaink érzik. Ha például még tanítók, tanárok fizetéséhez tetemesebb mértékben kell hozzájárulni, igen sok iskolafenntartónk bejelentheti a fizetéseképtelenséget. Viszont azt, hogy a református tanár és tanító kevesebbet kapjon azért, mert egyházi alkalmazott, még elgondolni sem lehet, mikor az állam az egyhá-

zat, amíg ez bírta, minden iskolafenntartói áldozatra könyörtelenül rákényszerítette. Hiába zörgetünk lelkipásztoraink korpótlékának és családi pótlékának valorizálásáért⁶. Nem vezet jó végre egy olyan helyzet, ahol az állam az egyház teherviselésével szemben egyre követelőbb igénnyel áll elő, közben pedig maga az egyházzal szemben vállalt kötelezettségeit fokozatosan fejleszteni nem kívánja. Lehetetlen az, hogy magyar református ember azért, mert magyar és református összehasonlíthatatlanul nagyobb terhet hordozzon a magyar népműveltség és közoktatás érdekében mintha nem volna magyar, vagy nem volna református.

A magyar református egyháznak a háborús helyzetből kifolyólag van és lesz egy egyetemes feladata. A keresztyén egyházak ökuménikus mozgalmi új tájékozódásra kényszerülnek. Amíg határozottan kell hirdetnünk azt, hogy a mai széthasadt világban a keresztyén egyházak lelki közössége az egyetlen alap arra, hogy szembenálló emberek és népek valaha találkozzanak s a Krisztusban való közösség, mint örök lelki tény kiengeszteljen minden nemzeti és világnézeti meghasonlást: épen úgy kell hangoztatnunk azt is, hogy a keresztyén hitigazságok nem azonosak a mai, ú. n. „demokrácia” címkéje alatt árult világnézetekkel. Nekünk kell tanúságot tenni arról, hogy az a keresztyénség, amely szövetségesnek tartja a bolsevizmust, vagy tudatlan, vagy áruló. Nekünk kell bátran megvallanunk, hogy bár a nemzeti szocializmus és a keresztyénség két merőben különböző dolog, s a kettő ellentéte könnyen kiütközhetik, mégis tökéletes valótlan az, amit a nemzeti szocializmus Isten-ellenességéről és egyházüldözéséről hirdetnek. Mi itt, Európa középpontján, egy nagy világnézeti átalakulás sodrában, szabadoknak, függetleneknek, zavartalanul keresztyéneknek érezhetjük és vallhatjuk magunkat s keresztyénségünk tökéletességre vivésében nem a külső hatalom gátol, hanem szívünk gyarlóságai. Nekünk kell bizonyágot tenni arról, hogy a bolsevizmus minden politikai látszat ellenére, amelyben a nyugati demokráciák színe előtt tetszeleg, épen olyan halálos és gyökeres ellensége a keresztyénségnek és épen úgy pusztítja és irtja, ahogy Domitianus és Diokletianus, vagy pedig az izlám pusztította, és irtotta a keresztyénséget. Volt rá eset a történelemben, hogy a legkeresztyénibb király a török szultánnal szövetségbe lépett s a szövetség eredménye Magyarország elbukása volt, de azért józan eszű ember akkor nem merte volna mondani, hogy a keresztyénséghez az izlám közelebb áll, mint a Habsburg-birodalom. Mikor lesz módunk ezt a nagy tanúságot végleg megtenni, nem tudjuk. Központi helyzetünknel fogva a legtisztábban mi látjuk, micsoda szörnyű játékot űz a világgal a Sátán, amikor oda tudja juttatni az embereket, hogy a canterbury érsek a Szovjet győzelemért imádkozik és a világ legnagyobb birodalmának egyik legsürgősebb erkölcsi feladata az, hogy a finnek kezéből az önvédelmi harc fegyverét kegyes szölamok közben kicsavarja. Ezek az emberek nem tudják, hogy mi a bolsevizmus!

Az egyházkerület élete

Az egyházkerület életében új, vagy zavaró mozzanat nem tűnt fel. Az istentiszteleteket rendszeresen megtartják, kevésbé rendszeresen látogatják. Sokáig panasz volt, hogy a vasárnapi vásárok akadályozzák a templomi buzgóságot. Most már legtöbb helyt segítettek ezen a bajon, kivéve ahol épen református emberek ragaszkodnak a vasárnapi vásárokhoz. A hétköznapi istentiszteletek lassanként porlanak, viszont, ahol a villanyvilágítást bevezették, csütörtök este sokszor nagyon szép gyülekezetet láthatni. Az idén kevesebb volt az úrvacsorázók száma, egyrészt a háború miatt, másrészt az elemi csapásokkal járó rendkívüli zaklatottság miatt.

A misszió ügye lassan és egyenletesen halad előre. A vasárnapi iskolai munka egyre több áldást

⁶ újraszámítás, átértékelés

mutat, különösen olyan nagy gyülekezetben, ahol nincsen református iskola, annál több az elhagyott és gondozatlan gyermek. Ifjúsági munkánk viszont a falusi gyülekezetekben fejlettebb. Az idén megalakul az első dunamelléki népfőiskola is és megkezdte rendeltetését: vezetőket nevelni a magyar református gyülekezeti munka részére. Tulajdonképpen diakonus-képző lesz a mi népfőiskolánk. Ez az az új adalék, amivel mi a népművelés emez ágához hozzájárulhatunk. Még mindig kevesellem a szabályszerűen megalakult református ifjúsági egyesületet, fiút és leányt egyaránt, tudván azt, hogy az ilyen formális szervezés nem pótolja ugyan a lényegét, de ha hiányzik, a lényeg kifejlődésének nagy akadálya lehet. Újra kérem és buzdítom az egyházmegyéket, törekedjenek arra, hogy az egyházközségi és egyházmegyei ifjúsági szervezet fiúk és leányok között egyaránt kialakuljon és megerősödjék. Itt van a legfőbb ideje annak, hogy a nőegyesületi munkáinak az utolsó formába öntő mozdulatait is megtegyük. Az elmúlt esztendő megint kiváló bizonyítékkal szolgált arra, hogy ahol szervezett női munka van, milyen könnyű az egyházi közvéleményt jóirányba terelni és a hívek áldozatkészségét, vagy cselekvőképességét felfokozni. Az, hogy a Dunamellék országos gyűjtések terén elől jár, pedig távolról sem a legjobb módú rétege a magyar kálvinizmusnak, az, hogy az elmúlt esztendő elemi csapásainál olyan tetemes segítséggel támogathatta a rászorultakat: az illető gyülekezetekben, vagy az egyházmegyékben működő asszonyköröknek köszönhető elsősorban. Legfőbb ideje volna, hogy a dunamelléki asszonykörök egy szervezett táborra alakulva, átvegyenek egy nagy, messzire látszó vállalkozást s azt szolgálva általa maguk is megerősödjének. Még mindig nem érez a Dunamellék elég felelősséget a Filadelfia diakonisszaház iránt. Szolgálatait igénybe vesszük – két annyi testvért is tudnánk foglalkoztatni – de azt nem akarjuk belátni, hogy diakonissza anyagárat és intézményeit több mint félmillió költséggel nem lehet csak a diakonisszák ingyen munkájából tartani el. Az áldozatkészségnek itt egészen új forrásait kell felfakasztani. – Ki kell emelnem az Evangéliumi Munkásszövetség szép indulását, azt a rendkívüli munkát, amelyet életre keltesében Muraközy Gyula végez és azt a sok nagyszerű lehetőséget, ami a mozgalom előtt megnyílik. Csak ne érje az a szomorú végzet, ami magyar Kálviniában a legtöbb kezdeményezést: mikor már megerősödnék, jön egy másik mozgalom, amely, a program 90%-ához 10% újat csatolva, megosztja a támogatást s meghasonlást támaszt az egész munkamezőn.

Az iskolafenntartás terhei az idei évvel is fokozódtak, főképpen a 7. és 8. osztály felállításával és a tanítói és a tanári fizetéseknek egyenként csekély, de a fenntartóra nézve lényeges emelkedésével. Hirtelen fenyegetni kezd a tanár- s tanítóihiány. Tanítóink egy része szinte lelkesedve megy át az államhoz, holott a természetes az volna, hogy nálunk érezze jobban magát. A nagy tanítóihiány miatt megállították a tanítóképzés reformjának végrehajtását s ez az állapot egy csomó kényelmetlenséget idézett elő. Mi ugyan megúsztuk egyelőre, nem lehet tudni meddig.

Missziói és iskolai munkánkat közösen érdekli a leventeképzés átszervezése. Az egytetemes konvent a napokban adja ki alaposan megfontolt elvi álláspontjából következő részletes felvilágosító utasítását. Itt is kérem az összes illetékes testületet, lelkipásztorokat, ifjúsági munkásokat, kövessék pontosan és lelkiismeretesen a konventi utasítást, mert ezzel tehetnek eleget nemzeti kötelességüknek, szolgálhatják legjobban egyházuk ügyét s egy adott helyzetben ezen az úton tehetnek legtöbb hasznot.

Az egyházak anyagi helyzetében lényegesebb változás nincs. Az egyházi adó mindenütt befolyt, mert ismét pénz van a hívek kezén. Gazdagodást egyelőre a kisgazdák között tapasztalhatunk, akiknek háztartása nem ellenőrizhető annyira, mint a nagyobb birtokosoké, igényük mindig alacsonyabb volt s gazdálkodásuk termékeiből tetemesen nagyobb jövedelemre tesznek szert, mint az elmúlt háború óta bármikor. A munkásrétegeknek sincs okuk különösebb panaszra, mert nincs munkanélküliség. Mindenki kereshet, aki akar és tud dolgozni. De városon a kisfizetésű hivatalnokosztály akár, ha az élet kez-

detén áll, akár, ha szolgálata vége felé jár, mérhetetlen gonddal, sőt nélkülözéssel tengeti életét. Minden nap, amely az árszínvonalak között eltolódást enged, a pénz vásárló erejét csökkenti, a közszükségleti cikkek árát fokozza, ennek az osztálynak a felőrléséhez visz közelebb. Az elmúlt tíz esztendőben egyházunk jórészt erre az osztályra támaszkodott; mert csak innen nyert anyagi segítséget. Most különös kíméléssel kell velük bánnunk. Az államkormány könnyen és gyorsan segíthet rajtuk, különösen akkor, ha konkrét segítséget nyújt téli beszerzésekre, ruházatra, gyermeknevelésre. Ebbe az osztályba tartoznak lelképásztoraink is. Ma már nem igen fenyeget az, hogy a lelkész gazdává lesz. Ma az fenyeget, hogy elproletárosodik. Már hallok a panaszt itt is, ott is, hogy a papi földeket nem lehet értékesíteni, mert nincs bérlő, nincs feles. Általában véve a magyar földművelőknek egy része menekül a földtől. Amilyen erős a földre éhezés, olyan erős tendencia a városba-özönlés is. A nagyobb városok körül a falvakban 2-3 nyugdíjas altiszt él, akik negyven évi szolgálat után visszatértek szülőföldjükre jól biztosított életjáradékkal s ott nem mindig áldásos munkát fejtenek ki a falu közvéleményének irányítására.

Az egyház vezetősége, az egyetemes konvent elnöksége mindent elkövetett a lelkészek anyagi segélyezésének kieszközlésére. Lehetetlennek tartom, hogyha a magyar tisztviselői kar a tél folyamán számba jöhető kedvezménybe részesül, a református lelképásztoroknak megint éhkoppot kelljen nyelniük.

Az új nemzedék

Életbelépett az új teológiai tanterv. Még nem volt alkalmunk kipróbálni. Én csak azt sajnálom, hogy elkészültekor betegen feküdtem vakbélműtét miatt s nem vehettem részt a tárgyalásokon. Az 5. évfolyam bevezetése eldöntötte a lelkésztanító tanfolyam további sorsát. Fenntartása különben is lehetetlenné vált volna a tanítóképzés reformjának életbelépésével. Így nekünk arról kell határoznunk, fenntartjuk-e még 2-3 évig a nagykorösi tanfolyamot. Az ijesztő káplánhiány s ebből következően teológiai oktatásunkat gyökerében fenyegető exmisszió⁷-kényszer azt parancsolja, hogy a lelkésztanítói tanfolyamot a következő évtől megszüntessük.

A káplánhiány miatt Theológiai Akadémiánk egész 3. évfolyama gyülekezetekben szolgál. Már megkezdettük a 4. évfolyam hallgatóinak a kiküldését is. Ez olyan lényeges kárt okoz a lelkészjelöltek tanulmányainak folytatásában, hogy csak a legvégső esetben szabad hozzá folyamodnunk. Hiába tartunk fenn nagy költséggel teológiai akadémiát, hiába tartatunk tíz féléven át előadásokat, okozunk teméntelen költséget maguknak az ifjaknak, ha káplánpótléknak felhasználjuk őket s hivatali rendelkezéssel rontjuk meg tanulmányi eredményeiket. Az exmisszus olyan, mint a perzsapré, amely úgy áll elő, hogy a bárányt már az anyaméhéből kivágják s úgy húzzák le a bőrét. Kérem az egyházkerület érdekelt lelképásztorait, készüljenek reá, hogy a káplánhiány miatt nemcsak a teológiai oktatás, hanem a gyülekezeti élet is fog szenvedni s pótlásra elsősorban a lelképásztorok munkaerejét vesszük fokozottabban igénybe.

Már régen egyik fő kérdésünknek tartottam a segédlelkészek helyzetét. Végre odáig jutottam, hogy ez év november 3–4-én, két napon át reggeltől estig együttes megbeszélésre ülhettem le egyházkerületem segédlelkészeivel. Bár nagyon sok keserűség szakadt fel, tényleg nehéz, sőt nyomorúságos helyzetek tárultak elénk, meg kell mondanom, hogy legfiatalabb lelkészársaim lelkülete, gondolkozása, jövőjükéről és szolgálatukról alkotott felfogása s az a mód, ahogy bizalommal bátorságot, őszinteséggel szerénységet párosítottak, nagyon jó benyomást tett rám. Az a meggyőződésem, hogy ezt a kérdést meg lehet oldani s talán nem is kerül sok időbe a megoldása. Az ifjúság egy emlékiratot készített s azt kitűz-

⁷ teológus-hallgatók végzés előtti kibocsátása gyülekezeti szolgálatra

tem a kerületi közgyűlés tárgysorozatára. Ugyanakkor az Evangéliumi Munkásszövetség emlékiratot adott át a konventhez címezve, ezt oda felterjesztettem.

Balázs Árpád adománya

Balázs Árpád, az országos nevű nótaszerző végrendeletében lakóházának felét és szerzői jövedelmét – özvegye haszonélvezetének fenntartásával – a dunamelléki egyházkerületre hagyta azzal, hogy annak jövedelméből, a költségek levonása után, szülei sírját gondoztassuk és a zilahi, vagy a kolozsvári kollégiumba járó diákokat belátásunk szerint segítjük. A hagyatéki tárgyalás során az egyházkerület az özvegygel megegyezett s a házból rácső örökrész fejében 20.000 P készpénzt fel is vett. Mi, hogy földbirtokainkat egy földreform esetén miféle értékálló javakra cseréljük át, de tudnunk kell, hogy az egyháznak anyagi fundamentuma a hívek áldozatkészségének élő tőkéje. A hívek áldozatkészségének azonban van egy lelki s van egy anyagi határa. Minél több egy egyházban a lélek, annál többek az anyagi források, de az anyagi források sem kimeríthetetlenek. Gazdasági határ a gyülekezet tagjainak általános vagyoni helyzete. A magyar református egyház előrelátó gazdasági politikát akkor végez, ha ihleti és fejleszti saját híveinek gazdasági előmenetelét és meggyarapodását is. Iskoláink terén a nagy tennivalónk kettőse intézeteinknek nemcsak általános iskolai színvonalát kell fenntartanunk, hogy versenyképességét biztosítsuk, hanem intézeteinket át kell itatnunk a református szellem dinamikájával. Legnagyobb missziói feladatunk tanáraink és tanítóink lelki ébredésének, missziói tudatának a felébresztése. Evégből minden erőnkkel folytatnunk kell a rendszeres, autonóm munkát. Nem szabad pihennünk addig, amíg a Dunamelléken nincsen kialakítva a harmadik front, a missziói munkának a frontja. Vasárnapi iskolák, ifjúsági egyesületek, nőszövetségek, presbiteri konferenciák, általában diakónus nevelés az a négy munkaág, amelyiknek olyan szervezettnek kell lennie, mint ma az iskola ügyeinek. Mindegyik számára külön gazdát keresünk és e négy munkaág irányítója, a kerületi belmissziói előadó vezetése alatt kell, hogy a missziói munka egyenletességét és egyöntetűségét biztosítsa. A dunamelléki egyházkerületnek a nőmunka középpontjába kell, hogy állítsa a Filadelfia Diakonissza-intézeteket, a férfimunka középpontjába pedig a különböző népfőiskolákat és presbiteri konferenciákat. A lehető legmagasabbra kell emelni s Lélekkel eltölteni egyházi életünk kettős szívkamrájában: a Teológiai Akadémián és a tanítóképző intézetekben a lelkészképzést és a tanító, illetve a tanítónőképzést. Ezek a legfontosabb intézményeink, a nélkülözhetetlenek, a pótolhatatlanok. Középiskoláink mellett mindenütt ki kell fejleszteni az internátusokat, mert ma már csak akkor maradnak fenn gimnáziumaink, ha jó hírű internátusok működnek mellettük.

Az árbockosárban

Íme a dunamelléki egyházkerület hajója. Erős, kemény gófer-fából van faragva, eresztékei jól egybeszerkesztetvék, szurokkal vízállóvá van téve az egész, úgy, ahogy Isten Noénak parancsolta. Nekünk meg kell tennünk mindent a nagy hajózásra, bár tudjuk, hogy nem rajtunk múlik a megérkezés. Az egek csatornája megerednek, zuhogva dől a szörnyű világlámpa, mintha leszakadtak volna az ég superlátjai⁸. A víz lassan emelkedik, s az ítéletidő minden rettentése között a hajó remegve úszik a fekete óceán felett. Parancsnoki hídján ott áll Valaki, aki „hasonló az Ember Fiához, bokáig érő ruhában öltözve és mellénél arany övvel körülvéve”. „Az ő feje és a haja fehér, mint a fehér gyapjú, mint a hó és szemei olyanok, mint a tűzláng és lábai hasonlóak az izzó fényű érchez, mintha kemencében tüzesedtek volna

⁸ katolikus körmenetek alkalmával használt baldachin, itt: mennyezet

XX. PÜSPÖKI JELENTÉS

meg; szava pedig olyan, mint a sok vizek zúgása.” „Jobb kezében hét csillag, szájából kétélű éles kard jő ki és az ő orcája, mint a nap, amikor fénylik az ő erejében” (Ján. jel. 1:13–16.) Ő viszi a hajót szent ígéreteinek Ararátja felé. S én, öreg matróz, az árbockosárban, ülve, ki tudja meddig, a zuhogó viharban, villámok záporában el-elkiáltottam az Ő nagy nevét.